

Nr 38.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus; given Stockholms slott den 30 december 1954.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Hedlund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 1949 års lag med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus, vars giltighetstid utgår den 30 juni 1955, skall erhålla fortsatt giltighet t. o. m. den 31 december 1956.

Förslag

till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus.

Härigenom förordnas, att lagen den 21 december 1949 med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus, vilken jämlikt lag den 30 maj 1952 (nr 275) gäller till och med den 30 juni 1955, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1956.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 december 1954.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, fråga om *fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus* och anför härvid följande.

Genom lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus erhöll Kungl. Maj:t fullmakt att beträffande visst sinnessjukhus förordna, att de ärenden om utskrivning från sjukhuset av straffriförklarade m. fl., vilka enligt sinnessjuklagen i första hand skall prövas av sinnessjuknämnden, i stället skall handläggas av en lokal utskrivningsnämnd. I avbidan på att man skulle vinna erfarenhet av den nya ordningen gavs lagen giltighet endast till och med den 30 juni 1952.

Genom lag den 30 maj 1952 har giltighetstiden för 1949 års lag förlängts till och med den 30 juni 1955.

Jag anhåller nu att få till behandling upptaga frågan om vilken ordning för utskrivning som bör gälla efter sistnämnda dag.

Gällande bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus

Bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus finnes f. n. som framgår av vad redan sagts dels i sinnessjuklagen den 19 september 1929 dels i lagen den 21 december 1949 med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus. Tillämpningen av sistnämnda lag vid visst sjukhus är som nämnts beroende av Kungl. Maj:ts förordnande. Har sådant förordnande ej meddelats, är sålunda sinnessjuklagens regler tillämpliga.

Enligt *sinnessjuklagen* meddelas beslut om utskrivning från sinnessjukhus antingen av vederbörande sjukvårdsläkare eller av sinnessjuknämnden. Överinspektören för sinnessjukvården äger därjämte befogenhet att förordna om utskrivning i sådana fall, då det enligt lagen ankommer på sjukvårdsläkaren att besluta därom. Vad om överinspektören för sinnessjukvården är stadgat äger, såvitt angår sinnesslövärderna, i stället tillämpning å inspektören för sinnesslövärderna.

Sinnessjuknämnden är utskrivningsmyndighet beträffande den som på grund av sin sinnesbeskaffenhet av domstol förklarats icke kunna fällas till ansvar för begånget brott (N-fall) eller som, enligt vad känt är, under inflytande av sinnessjukdom begått mot annans personliga säkerhet riktat brott, vilket icke blivit beivrat, s. k. O-fall (20 § första stycket, jämfört med 18 § andra stycket). Vidare handlägger sinnessjuknämnden fråga om utskrivning från sinnessjukhus av den som intagits där i samband med frigivning från straffarbete eller fängelse och vissa därmed jämförliga kategorier.

Sinnessjuknämnden kan uppdraga åt sjukvårdsläkaren att beträffande viss person meddela beslut om utskrivning i nämndens ställe. Har sådant uppdrag meddelats och begår därefter den, om vilkens utskrivning är fråga, mot annans personliga säkerhet riktat brott, skall uppdraget anses återkallat (20 § första stycket).

I andra fall än sådana, i vilka beslut om utskrivning enligt nyss återgivna bestämmelser i första hand skall meddelas av sinnessjuknämnden, ankommer det på vederbörande sjukvårdsläkare — samt överinspektören för sinnessjukvården — att förordna därom (P-fall; 20 § andra stycket).

Jämte det sinnessjuknämnden i första hand beslutar om utskrivning av förut angivna kategorier sinnessjuka fungerar nämnden i fråga om övriga sinnessjuka såsom överinstans i förhållande till sjukvårdsläkaren i utskrivningsfrågor. Har sjukvårdsläkaren lämnat framställning om utskrivning utan bifall, må nämligen envar, som äger påkalla utskrivning, hänskjuta utskrivningsfrågan till sinnessjuknämndens prövning (23 §). Nämnden är dock icke skyldig att mer än en gång var fjärde månad pröva sådan framställning om utskrivning. Samma begränsning gäller i fråga om nämndens skyldighet att pröva framställning om utskrivning av straffriförklarad eller annan, om vars utskrivning nämnden i första hand äger besluta (22 § andra stycket).

Sinnessjuknämnden består av fem ledamöter. Chefen för medicinalstyrelsen är självskriven ledamot; övriga ledamöter jämte suppleanter utses av Konungen. Av de särskilt utsedda ledamöterna skall två vara i sinnessjukvård särskilt kunniga läkare. De båda övriga får icke vara läkare, och den ene av dem skall vara eller hava varit ordinarie innehavare av domarämbete.

Har förordnande meddelats om tillämpning av 1949 års lag beträffande visst sinnessjukhus, skall jämlikt 1 och 3 §§ nämnda lag de utskrivningsfrågor, som enligt vad nyss sagts prövas av sinnessjuknämnden såsom första instans, i stället handläggas av en lokal utskrivningsnämnd. I andra fall ankommer det vid dessa sjukhus på sjukvårdsläkaren ensam att besluta om utskrivning, sjukvårdsläkaren dock obetaget att i dylika fall hänskjuta ärendet till utskrivningsnämndens prövning.

Utskrivningsnämnd skall bestå av sjukvårdsläkaren, en lagfaren ordfö-

rande, vilken bör vara innehavare av domarämbete, och en person med erfarenhet i allmänna värv. För särskild utsedd ledamot förordnar Konungen en eller flera suppleanter. Närmare bestämmelser om nämndens verksamhet meddelas av Konungen (2 §). Detta har skett genom instruktion den 10 mars 1950 (nr 79) för utskrivningsnämnd vid sinnessjukhus, ändrad genom kungörelser den 29 juni 1950 (nr 460) och den 12 december 1952 (nr 747).

För att en lokal utskrivningsnämnd skall få skriva ut en intagen fordras att nämnden är enig. Är ledamöterna icke ense, skall, därest någon ledamot så yrkar, ärendet hänskjutas till sinnessjuknämndens prövning. Innan utskrivningsnämnden fattar beslut i ett utskrivningsärende, skall nämndens ledamöter ha skaffat sig personlig kännedom angående den om vars utskrivning är fråga. Är denne redan utskriven på försök, får dock beslut fattas även om icke samtliga ledamöter har sådan kännedom (4 §).

Har utskrivningsnämnden avslagit framställning om utskrivning, kan var och en, som äger påkalla utskrivning, begära att fråga härom hänskjutes till sinnessjuknämndens prövning (7 §). Under förutsättning att förbehåll därom gjorts kan även ett beslut av nämnden om utskrivning av straffriförklarad eller med honom likställd överklagas hos den centrala nämnden av överinspektören för sinnessjukvården (inspektören för sinnesslövärdens) eller statsåklagare. Framställning härom skall göras inom fjorton dagar från dagen för beslutet. Har förbehåll gjorts enligt vad nu sagts, får utskrivningsbeslutet ej gå i verkställighet förrän det visat sig att beslutet blivit bestående eller sinnessjuknämnden annorlunda förordnat (8 §).

Om tillämpning av 1949 års lag meddelades till en början förordnande endast för fyra sinnessjukhus, nämligen Psykiatriska sjukhuset i Stockholm, Ulleråkers sjukhus i Uppsala, S:t Sigfrids sjukhus i Växjö och Sid-sjöns sjukhus i Sundsvall. I samband med förlängningen av lagens giltighetstid förordnades genom kungörelse den 12 december 1952 att lagen skulle tillämpas vid samtliga statens sinnessjukhus samt vid de kommunala sinnessjukhusen i Stockholm, Eskilstuna, Malmö, Hälsingborg, Göteborg, Örebro, Sundsvall och Härnösand.

Utredning om rättssäkerhetsfrågor inom sinnessjukvården.

I proposition nr 167/1952 om förlängning av giltighetstiden för 1949 års lag upptogs till diskussion vissa frågor om revision av de gällande utskrivningsreglerna. Bl. a. behandlades förslag om att göra reglerna i 1949 års lag generellt tillämpliga och i så fall skriva in dem i sinnessjuklagen samt att utvidga den lokala nämndens befattning med utskrivningsfrågor till att omfatta även P-fallen. Även förslag om ändrade bestämmelser angående nämndens sammansättning och om införande av rätt för nämnden att dele-

gera beslutanderätten till sjukvårdsläkaren berördes. Av skäl som närmare angavs ansågs emellertid att en revision borde föregås av en mera ingående undersökning av problemen än som då förelåg och att det var nödvändigt att man under utredningen kunde tillgodogöra sig erfarenheter från en icke alltför kort tillämpning av 1949 års lag vid ett ökat antal sjukhus. På grund härav förordades att giltighetstiden för 1949 års lag skulle förlängas med tre år.

En utredning angående nyss nämnda och andra närliggande frågor har sedermera igångsatts. Den 17 juni 1954 tillkallades inom inrikesdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande en sakkunnig för utredning av vissa rättssäkerhetsfrågor inom sinnessjukvården. I direktiv för utredningen uttalades (statsrådsprotokollet den 4 juni 1954) bl. a., att såvitt känt erfarenheterna av utskrivningsnämndernas arbete under tiden efter 1952 över lag varit goda och att det syntes vara en allmän uppfattning att systemet med sådana nämnder borde bibehållas. Det borde emellertid noggrant utredas hur systemet verkat i praktiken och om några förbättringar av detsamma borde genomföras. Om det, såsom man hade anledning antaga, befunes att tiden nu vore mogen för att förläna 1949 års lagstiftning generell giltighet, syntes skäl tala för den lagtekniska förändringen att bestämmelserna intoges i sinnessjuklagen. I direktiven erinrades vidare om att år 1952 frågan varit uppe om att utvidga området för de lokala utskrivningsnämndernas verksamhet till att omfatta även P-fallen och uttalades att utredningen borde avse även detta spörsmål. I samband därmed borde utredas frågan om nämndens sammansättning och beslutförhet och vidare också huruvida och i vad mån nämnden borde äga delegera sin beslutanderätt till sjukvårdsläkaren. Vid sidan av de nu berörda spörsmålen om formerna för utskrivningsprövningen pekades i direktiven även på vissa andra utredningsuppgifter. Enligt sinnessjuklagen är alla på sinnessjukhus för vård intagna underkastade reglerna om retentionsrätt. Det kunde emellertid ifrågasättas — framhölls i direktiven — om icke vissa av de på sinnessjukhus vårdade skulle kunna helt undantagas från dessa bestämmelser liksom fallet är med dem som vårdas på psykiatrisk avdelning vid ett centrallasarett. Man skulle kunna tänka sig att vid sinnessjukhusen inrättades särskilda vårdavdelningar för vilka lagens bestämmelser om retentionsrätt icke gällde. Vidare borde utredas frågan om möjlighet att giva lekmän ökad insyn inom sinnessjukvården ej blott beträffande utskrivningsfrågor utan även i andra vårdfrågor, vilket vore ett gammalt önskemål. Utredningen borde även avse organet för kontinuerlig inspektion inom det ifrågavarade vårdområdet, nämligen överinspektören för sinnessjukvården. — Om det vid utredningsarbetet komme att visa sig önskvärt att reformera bestämmelserna om utskrivningsnämnderna och deras verksamhet i andra hänseenden än som särskilt angivits i direktiven, borde utredningen vara oförhindrad att framlägga förslag därom.

Den nu angivna utredningen har påbörjat sitt arbete men har hittills icke framlagt något förslag.

I detta sammanhang kan omnämnas även en annan utredning, som enligt sina direktiv har att behandla hithörande frågor, nämligen den inom justitiedepartementet verksamma utredningen angående ökade rättsliga garantier vid administrativa frihetsberövanden och därmed sammanhängande spörsmål.

Departementschefen.

Såsom framgår av den tidigare redogörelsen regleras utskrivning från sinnessjukhus dels av sinnessjuklagen och dels av 1949 års lag med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus. Sistnämnda lag är tidsbegränsad; giltighetstiden utgår den 30 juni 1955.

Enligt sinnessjuklagen beslutas utskrivning i flertalet fall av sjukvårdsläkaren men beträffande straffriförklarade och därmed jämställda av sinnessjuknämnden; vidare kan klagan ske hos sinnessjuknämnden om sjukvårdsläkaren lämnat framställning om utskrivning utan bifall. Enligt 1949 års lag kan Kungl. Maj:t förordna, att de utskrivningsfrågor, som enligt sinnessjuklagen skall prövas av sinnessjuknämnden som första instans, i stället skall handläggas av en lokal utskrivningsnämnd. Till denna kan sjukvårdsläkaren också hänskjuta prövningen av fall, som eljest skall handläggas av honom.

I den proposition till 1952 års riksdag, varigenom föreslogs att giltighetstiden för 1949 års lag skulle förlängas till att omfatta även perioden den 1 juli 1952—den 30 juni 1955 framhölls att flera frågor om revision av utskrivningsbestämmelserna uppkommit och att en särskild utredning av dessa borde verkställas. Utredningen borde få tillfälle att tillgodogöra sig erfarenheterna från en något längre tillämpning av 1949 års lag vid ett ökat antal sjukhus. I yttrande över propositionen anförde första lagutskottet, att visserligen starka skäl talade för en slutgiltig lagstiftning i ämnet, men att utskottet dock med hänsyn till de i propositionen anförda skälen icke ville motsätta sig att giltighetstiden för 1949 års lag förlängdes såsom föreslagits.

Från ingången av 1953 har 1949 års lag tillämpats vid alla statliga sinnessjukhus och vid kommunala sinnessjukhus i åtta städer. Av årsberättelserna för 1953 från sinnessjuknämnden och de lokala utskrivningsnämnderna framgår, att sinnessjuknämnden detta år behandlat 523 utskrivningsärenden (motsvarande antal var år 1950 2 306 ärenden, år 1951 2 209 ärenden och år 1952 2 072 ärenden) samt att de lokala nämnderna behandlat sammanlagt 3 726 utskrivningsärenden.

Som jag tidigare nämnt har under innevarande år tillsatts en utredning rörande de frågor om revision av utskrivningsreglerna, som redovisades i

lagstiftningsärendet angående den särskilda lagens förlängning. Även vissa andra närliggande frågor om rättssäkerheten inom sinnessjukvården skall upptagas av utredningen. Denna kan icke beräknas bli färdig inom sådan tid, att ett på dess utlåtande byggt förslag till ny ordning för utskrivningen kan föreläggas 1955 års riksdag. Vid sådant förhållande torde det provisorium, som 1949 års lag innebär, böra förlängas ytterligare ett och ett halvt år i avbidan på att den ifrågasatta revisionen skall kunna genomföras och eventuella följdförfattningar utfärdas.

Departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett i enlighet med det anförda inom inrikesdepartementet upprättat förslag till *lag angående fortsatt gillighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus*, av den lydelse bilaga¹ vid detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Torsten Jeppsson.

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 28 december 1954.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 9 december 1954 tillhandakommet utdrag av protokoll över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 december 1954, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen oförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i inrikesdepartementet, hovrättsassessorn A. Brunberg.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Harriet Stangenberg

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, lagrådets den 28 december 1954 avgivna utlåtande över det den 3 december 1954 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus* samt hemställer att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Ulla Chruzander